

Fișa suspiciunii de plagiat / Sheet of plagiarism's suspicion		Indexat la: 64/09
Opera suspicionată (OS) Suspicious work	Opera autentică (OA) Authentic work	
OS	S. Nemeček, Presa hunedoreană (de la origini până în prezent), vol.1, Realitatea Românească, Vulcan, 2007.	
OA	L. Bathory, Lupta muncitorilor din Valea Jiului pentru reînnoirea contractului colectiv în anul 1922, In: Sargetia. Acta Musei Devensis, XIII, 1977, p.447-458 .	
Incidența minimă a suspiciunii / Minimum incidence of suspicion		
p.138:05 – p.155:14	p.447:04 – p.457:23	
Fișa întocmită pentru includerea suspiciunii în Indexul Operelor Plagiate în România de la www.plagiate.ro		

Precizare:

Prin notația p.138:05 - p.155:14 se înțelege că fragmentul de text preluat fără indicarea provenienței în opera suspicionată este cuprins între rândul 5 al paginii 138 și rândul 14 al pag.155.

62W

LUDOVIC BATHORY

SARGETIA

XIII

EXTRAS

... în viața internă a țării. Acțiunile îndrăgite desfășurate în acest scop au avut ca rezultat un reorganizare totală a vieții economice și sociale a țării. În acest context, rolul muncitorilor din Valea Jiului este deosebit de important. Ei au contribuit în mod decisiv la dezvoltarea industriei românești și la creșterea nivelului de trai al populației. În perioada interbelică, muncitorii din Valea Jiului au avut o contribuție semnificativă la dezvoltarea economică a țării. Ei au fost activi în lupta pentru drepturile lor și pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă. În perioada interbelică, muncitorii din Valea Jiului au avut o contribuție semnificativă la dezvoltarea economică a țării. Ei au fost activi în lupta pentru drepturile lor și pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă.

... Editura ... Deva ... S.A. ...

LUPTA MUNCITORILOR DIN VALEA JIULUI PENTRU REÎNNOIEREA CONTRACTULUI COLECTIV ÎN ANUL 1922

LUDOVIC BÁTHORY

În anii avântului revoluționar muncitorii din Valea Jiului s-au situat printre protagoniștii cei mai dirji ai luptelor sociale și politice care aveau să ridice clasa muncitoare din România la rangul de forță combativă de prim ordin în viața internă a țării. Acțiunile îndirjite desfășurate în acei ani au avut ca rezultat un spectaculos salt calitativ în modul de a gândi și a lupta a proletariatului român, iar concepția marxist-leninistă, conform căreia principala armă a muncitorimii constă în puterea ei organizată, a devenit un bun definitiv câștigat pentru experiența de luptă a celor ce muncesc.

Acționînd în deplină solidaritate, dirzenie, combativitate și disciplină, muncitorii mineri, metalurgiști, constructori și lemnari din Valea Jiului au reușit să smulgă numeroase concesi patronatului pe calea îmbunătățirii condițiilor de muncă și de viață, cum ar fi introducerea zilei de muncă de 8 ore și a înlesnirilor privind aprovizionarea cu alimente, îmbrăcăminte și combustibil și asigurarea locuinței. Datorită autorității crescînde a muncitorimii organizate, ca factor social-economic, autoritățile de stat și patronii au fost siliți să dea o formă contractuală relațiilor dintre societățile miniere și salariați încă în septembrie 1919, cînd decizia Consiliului Dirigent a consfîntit o seamă din dezideratele lucrătorilor¹. În anul următor, raporturile dintre angajați și patroni au fost și mai amănunțit reglementate, astfel încît începînd cu convenția încheiată în anul 1920 ele au primit de facto forma juridică a unui contract colectiv².

Prin fixarea detaliată a drepturilor și îndatoririlor muncitorilor și patronilor contractele colective, prevederile lor, aveau o influență determinantă asupra modului de muncă și de viață al salariaților. Tocmai de aceea, acțiunile legate de încheierea contractelor de muncă și grija ca ele să fie respectate de administrația minelor au devenit principalele preocupări ale organizațiilor sindicale ale minerilor și metalurgiștilor de pe Valea Jiului. Stipulațiile contractelor colective nu aveau numai o valoare practică, ci și una simbolică, deoarece ele, de regulă, reprezentau rezultatul final al unor confruntări îndirjite între muncitori și patroni. Förmularea după care „în Valea Jiului lupta în jurul contractului colectiv era o veritabilă luptă de clasă” reprezintă astfel expresia unui amplu și complex fenomen social³. Luînd naștere pe calea luptei de clasă, prevederile contractelor reflectau deci raportul de forțe ce s-a stabilit, la un moment istoric dat, între muncitorimea din Valea Jiului și exploatații lor. Ele oglindeau și simbolizau atît forța cit și slă-

¹ Arh. St. Deva, *Fond Petroșani S.A.R. Serviciul muncă și salarii*, Dos. nr. 2/1920, f. 60.

² *Ibidem*, f. 61.

³ N. G. Munteanu, Gh. I. Ioniță, *Un veac de istorie a minerilor de pe Jiu*. București, Ed. politică, 1971, p. 43.

biciunea, victoriile sau înfringerile suferite de clasa muncitoare atât pe plan local, cât și pe un plan mai larg, național.

Acest lucru s-a adevărit curînd după reprimarea grevei generale din octombrie 1920, cînd organizațiile muncitorești din Valea Jiului au primit o puternică lovitură datorită arestării militanților sindicali și socialiști, a închiderii localurilor sindicatelor și interzicerii întrunirilor muncitorești.⁴ Profitînd de slăbiciunea muncitorimii, în iunie 1921, cînd a expirat convenția colectivă încheiată în anul anterior, societățile miniere au refuzat să renegocieze contractul, deși acesta și-a pierdut valabilitatea odată cu schimbarea coroanelor în lei și unificarea monetară, operațiune efectuată în septembrie 1920.

Nu întimplător, această atitudine a patronilor a coincis cu represiunile dezlănțuite împotriva mișcării muncitorești de către autoritățile burgheze cu prilejul primului congres al Partidului Comunist Român, la care minerii din Valea Jiului au trimis și ei doi delegați — pe Gheorghe Pincotan și Schwartz Elek — în pofida stării de asediu și a persecuțiilor.⁵ Deși represiunile au slăbit momentan puterea de acțiune a comuniștilor, ulterior, prezența și activitatea lor în mijlocul minerilor din Valea Jiului, a contribuit în mare măsură la dinamizarea luptei sindicatelor miniere împotriva ofensivei patronale⁶, cu atât mai mult, cu cât ele se aflau sub influența preponderentă a partidului social-democrat, care a adoptat o mentalitate de moderație și de încadrare în strictele limite ale legilor burgheze, sperînd să îmbunătățească pe această cale situația social-economică a clasei muncitoare.

Conformîndu-se legislației burgheze, în anul 1921 conducătorii social-democrați ai Uniunii Muncitorilor din Industria Minieră din România au reușit să obțină recunoașterea personalității juridice a organizațiilor aparținînd de această importantă uniune pe ramură, care avea filiale în toate centrele extractive mai importante din Valea Jiului⁷.

Statutul de personalitate juridică a ridicat mult autoritatea organizațiilor sindicale atât în ochii muncitorilor, cât și ai patronatului. În pofida stării de asediu și a șicanelor neîntreprinse pe care continuau să le aplice împotriva militanților sindicali, autoritățile din Valea Jiului au fost nevoite să acorde totuși o mai mare libertate de mișcare, ceea ce a ușurat în oarecare măsură desfășurarea activității organizatorice. Hotărârile Congresului sindical de la Sibiu din anul 1922, care a decis unificarea mișcării sindicale, au sporit de asemenea afluxul muncitorilor spre organizațiile sindicale.

Toate acestea au dus la mărirea considerabilă a numărului de membri cuprinși în organizațiile sindicale din Valea Jiului, în cursul anilor 1921—1922:⁸

⁴ I. Lungu, V. Radu, M. Valea, Gh. I. Ioniță, C. Enea, *Pagini din trecutul de luptă al muncitorimii hunedorene*. Deva, Muzeul Regional Deva—Hunedoara, 1967, p. 101.

⁵ N. G. Munteanu, Gh. I. Ioniță, *op. cit.*, p. 38.

⁶ M. Crețu, M. Valea, *Pagini din istoria luptelor revoluționare ale muncitorimii hunedorene*, în *Sargetia*, 1971, VIII, p. 15.

⁷ *Buletinul muncii și al ocrotirilor sociale*, 1921/1922, II, nr. 7, p. 368.

⁸ Uniunea Muncitorilor din Industria Minieră din România, *Raport la Congresul VII*. București, 1932, Anexe, Tabloul A. *Metalurgistul* (Cluj), IV, nr. 3, din 1 martie 1923.

Grupa sindicală	Nr. de membri			
	1921		1922	
	Mineri	Metalurgiști	Mineri	Metalurgiști
Petroșani	510	163	676	226
Vulcan	714	186	989	421
Petrila	123	—	348	—
Aninoasa	360	—	297	108
Lupeni	407	513	1374	912
Lonea	357	—	443	193
TOTAL :	2.471	862	4.127	1.860

Întărirea numerică a organizațiilor profesionale muncitorești din Valea Jiului a facilitat în mare măsură desfășurarea unor noi lupte revendicative în anul 1922, deoarece muncitorii erau decisi să ceară încheierea unui nou contract colectiv. Hotărîrea de luptă a minerilor din Valea Jiului a sporit în mare măsură datorită agitației energice pe care au început să o desfășoare în rîndurile lor cei 16 militanți sindicaliști și comuniști reînforși după amnistia politică din vara anului 1922. În acest sens, Direcțiunea Poliției și a Siguranței Generale a trimis o adresă confidențială prefectului de Hunedoara, în care îl avertiza că „în urma punerii în libertate a unora din fruntașii comuniști implicați în procesul ce se judecă acum la Curtea Marțială, gruparea comunistă intenționează să reînceapă activitatea sa...⁹”.

Printre cei care s-au reîntors se afla și comunistul Vasile Sirbu care „ocupîndu-și serviciul de secretar regional, a început acțiunea de organizare a proletariatului din Valea Jiului, pentru care fapt muncitorimea din această regiune îl simpatiza foarte mult.”¹⁰ Concomitent, Vasile Sirbu a constituit la Lupeni și o organizație de bază a P.C.R.¹¹, care a început să desfășoare o activitate energetică.

Patronii și inspectoratul minier din Petroșani au încercat să evite previzibila intensificare a luptelor muncitorești legată de reîntoarcerea celor mai neînfricați și dîrji militanți, refuzînd să le dea de lucru în Valea Jiului. Presa comunistă a remarcat că, deși muncitorii eliberați erau repuși formal în toate drepturile civile, ei nu au fost primiți la lucru nici după 3 săptămîni de la reîntoarcere, deși nu aveau altă vină decît că „au luptat împotriva capitalismului, pentru cauza muncitorimii”¹².

În acest fel, muncitorii eliberați și familiile lor sufereau de foame. Dar nici soarta celor care aveau un loc de muncă asigurat nu era mulțumitoare în acea vară a anului 1922. Deși contractul colectiv din anul 1920 prevedea că după preschimbarea coroanelor în lei vor fi revizuite și salariile muncitorilor în funcție de noile prețuri, ele au rămas de fapt la un nivel cu mult inferior față de proporția creșterii prețurilor¹³. Nici celelalte prevederi ale contractului colectiv din 1920 nu erau respectate,

⁹ Documente hunedorene din istoria mișcării revoluționare 1920—1944. Publicate de I. Frățilă și N. Wardegger, Deva, 1971, p. 32.

¹⁰ *Ibidem*, p. 37.

¹¹ N. C. Munteanu, Gh. I. Ioniță, *op. cit.*, p. 46—47.

¹² *Munkás* (Arad), III, nr. 29 din 16 iulie 1922.

¹³ *Metalurgistul*, III, nr. 11 din 1 noiembrie 1922.

nici măcar la minele Lonea, care aparțineau statului. Astfel, încălțăminte ce li se cuvenea muncitorilor a fost adusă cu o întârziere de mai mult de un an, iar aprovizionarea cu făină a devenit atît de defectuoasă, încît femeile din Lonea au organizat o demonstrație în fața Direcțiunii, deoarece nu aveau cu ce găti¹⁴.

Dar cea mai mare amărăciune o provoca lucrătorilor și familiilor lor șirul neîntrerupt de accidente care răpeau viața sau integritatea corporală a minerilor, schilodindu-i, făcîndu-i inapți de muncă pentru tot restul vieții. Iar în anul 1922 s-au produs un număr record de accidente. Cea mai gravă nenorocire s-a produs la 27 aprilie 1922 la Lupeni, cînd și-au pierdut viața mai multe zeci de mineri, din neglijența direcțiunii, care a omis să instaleze ventilatoare în locurile periculoase, pentru a evita acumulara gazului metan. Această nepăsare criminală a provocat indignarea justificată a muncitorimii. Gazeta sindicală „Minerul” a publicat în legătură cu catastrofa de la Lupeni un articol intitulat în mod sugestiv „Asasini”, relatînd că „iarăși 82 de mineri au căzut victimă capitalului, de astă dată la Lupeni. Viața muncitorului e ieftină, pot să se joace cu ea cum le place, pot să omoare cîte sute vreau, nu li se întîmplă nimic...”¹⁵.

Numărul total al accidentațiilor a sporit de la 363 în 1921, la 403 în 1922, în condițiile cînd efectivul total al muncitorilor a crescut doar în mică măsură, de la 16.530 la 16.915 persoane. O proliferare deosebită au cunoscut în acest context accidentele mortale, al căror număr s-a ridicat de la 21 în 1921, la 104 în anul următor¹⁶. Sporirea numărului de accidente s-a datorat deci în mare măsură intensificării ritmului de muncă, avînd în vedere că randamentul anual al producției de cărbune a crescut de la 69 tone/om în 1921, la 80 tone/om în 1922.¹⁷

Numeroasele accidente, condițiile grele de muncă și de trai, inflația, nerespectarea clauzelor contractului colectiv, refuzul societăților miniere de a îmbunătăți condițiile de salarizare, au provocat mari nemulțumiri printre mineri, care, călăuziți de comuniști și de militanții social-democrați cu vederi mai radicale, au pășit la luptă hotărîtă în vederea ameliorării situației lor. Starea de spirit a minerilor din Valea Jiului a fost fățiș exprimată la cel de al IV-lea Congres al Uniunii Minerilor, convocat la Cluj în luna iulie 1922, cu care prilej delegații acestora și-au manifestat nemulțumirea, criticînd aspru tactica insuficient de energică urmată de conducătorii Uniunii, precum și „politica de compromisuri” practică de aceștia¹⁸.

Venind în întîmpinarea cererilor muncitorilor din întreaga țară, care cereau intensificarea luptei împotriva ofensivei patronale, cel de al II-lea Congres al P.C.R. a cerut, în același an, comuniștilor, să sprijine prin toate mijloacele rezistența clasei muncitoare în lupta pentru menținerea cuceririlor obținute în anii anteriori¹⁹. De asemenea, P.C.R. a adresat un Manifest către proletariatul din Ardeal și Banat, îndemnînd pe toți co-

¹⁴ *Munkás*, nr. 27 din 2 iulie 1922.

¹⁵ *Minerul* (Cluj), III, nr. 4, din 1 iunie 1922.

¹⁶ *Arh. St. Deva, Fond. cit.*, Dos. nr. 67, f. 20.

¹⁷ *Idem, Fond Inspectoratul geologic și minier Deva — Secția Petroșani*, Dos. nr. 22/1931, f. 8.

¹⁸ *Munkás*, nr. 30, din 23 iulie 1922.

¹⁹ Ilie Ceaușescu, *Din istoria contractului colectiv în România*, București, Ed. politică, 1970, p. 53.

muniștii să intre în sindicatele ramurilor de activitate în care lucrau și să le imprime mai multă vigoare, un spirit sporit de inițiativă²⁰.

În acest climat social-politic efervescent comuniștii din Valea Jiului și-au întezit eforturile în vederea mobilizării muncitorilor la luptă împotriva exploatării capitaliste. În darea de seamă pe exercițiul 1922, Consiliul de Administrație al Societății „Petroșani“ a consemnat faptul că comuniștii „au reinceput agitațiunile printre muncitori întocmind și un memoriu pentru noi revendicări“²¹. În vederea întocmirii memoriului, reprezentanții muncitorilor de la întreprinderile miniere de pe Valea Jiului s-au adunat la data de 2 iulie 1922 în localul sindicatului minier din Petroșani. Cei 29 de delegați reprezentau un număr de 14 organizații sindicale ale muncitorilor mineri, metalurgiști, constructori și lemnari din Petroșani, Vulcan, Lupeni, Aninoasa, Petrila și Lonea. Memoriul întocmit cu acest prilej a fost adresat societăților „Petroșani“, „Uricani-Valea Jiului“ și direcțiunii minelor statului de la Lonea²².

Revendicările cuprinse în memoriu preconizau adoptarea unor asemenea măsuri, încît condițiile de muncă și de salarizare ale muncitorilor să fie mult îmbunătățite și reglementate în mod precis și amănunțit, astfel încît să nu dea naștere la interpretări echivoce care ar fi putut servi drept pretext patronilor pentru a nu respecta nici prevederile noului contract.

În ce privește condițiile de muncă, salariații cereau „respectarea cu strictețe a tuturor drepturilor cîștigate de muncitori în contractele colective anterioare“, a zilei de muncă de 8 ore în special, „pentru toate categoriile de muncitori“. Mai cereau ca fixarea acordului să se facă de către o comisie compusă din 2 delegați ai muncitorilor și 2 delegați ai direcțiunii, suspendarea muncii în locurile unde se constatau emanații periculoase de gaze, înzestrarea minelor cu ventilatoare și măști în număr suficient, exceptarea femeilor și copiilor de la lucrările de noapte și munca grea²³.

Pentru evitarea conflictelor dintre muncitori și patroni sindicatele cereau acceptarea „bărbaților de încredere“ ca împuterniciți recunoscuți ai salariaților; în același scop se cerea permisiunea de „a înființa pe lângă fiecare uzină consiliile muncitorești care să exercite controlul asupra producțiunii și condițiunilor de muncă...“.

O revendicare cu totul nouă și originală cerea ca muncitorii să beneficieze anual de 15% din beneficiul net al societăților miniere. Argumentînd această cerere, presa comunistă dezvăluia că societatea „Petroșani“ a obținut un profit de 70 milioane lei pe anul precedent, încasînd zilnic o plusvaloare de 23 lei de la fiecare muncitor. Conform acestei revendicări, muncitorii cereau să li se restituie o sumă de 3—5 lei după fiecare zi muncită, ceea ce ar fi însemnat cîte 1550 lei de fiecare muncitor într-un an.²⁴

La capitolul salarizare muncitorii cereau o îmbunătățire de salar de 75% la toate categoriile de salariați mineri, astfel încît minimul de

²⁰ Documente din istoria Partidului Comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România 1921—1924. București, Ed. politică, 1970, p. 257.

²¹ Arh. St. Deva, Biblioteca, Darea de seamă a Consiliului de administrație al societății „Petroșani“ pe anul 1922.

²² Idem, Fond Petroșani S.A.R. Serviciul muncă și salarii, Dos. nr. 4, f. 206.

²³ Ibidem, f. 207.

²⁴ Munkás, nr. 35, din 27 august 1922.

cîştig să urce la 50 lei pe zi pentru mineri, la 45 lei pentru ajutorii de mineri și la 40 lei pentru vagonetari. Pentru celelalte categorii de muncitori, cum ar fi ziuășii, meseriașii și ucenicii, memoriul prevedea o ridicare de 100%, precizînd că salariile urmează să fie plătite punctual în data de 15 ale fiecărei luni. Repausul duminical urma să fie respectat cu strictețe. După un an de serviciu fiecărui muncitor i s-ar fi convenit un concediu de minimum 6 zile²⁵. Muncitorii mai cereau ca prevederile referitoare la articolele de primă necesitate ca alimentele, îmbrăcămintea, încălțămîntea, combustibilul să fie strict respectate.

Numărul mare de accidente care a provocat moartea sau a afectat capacitatea de muncă a numeroși lucrători a dat naștere la o revendicare cu totul nouă: instituirea asigurării pe viață pentru toți muncitorii care și-au pierdut capacitatea de muncă în timpul lucrului, sau pentru soția și urmașii lor în caz de deces²⁶.

Memoriul a fost semnat din încredințarea muncitorimii de către Luca Pamfil, Groer János, Imecs Tamás, Vasile Sirbu, Kozma József, Romulus Boticiu, Silvestru Acoș, Ioan Vuca, Cimpian Ioan, Golgoț Iosif, Schmidtko József, Simion Gîrbovean, Nemes Péter, Schljaj József, Simion Cadiș, Alexandru Aleca și alții.

Pentru a preveni înmînarea memoriului, societatea „Petroșani“, care considera că el conține „pretenții absurde“, a oferit în luna iulie o majorare de salarii de 20% pentru toate categoriile de muncitori, precum și plata unei prime de producție de 15 lei pentru fiecare tonă de cărbune extras. Nesatisfăcuți de această ofertă, care de fapt constituia mai mult o manevră menită să slăbească hotărîrea de luptă a muncitorilor, reprezentanții sindicatelor au înmînat totuși memoriul, conform prevederilor Legii conflictelor de muncă, pentru a se putea începe tratative de conciliere cu reprezentanții patronilor. Inițial dezbaterile au fost fixate pentru data de 10 august, dar reprezentanții societăților au făcut tot posibilul pentru a tergiversa începerea tratativelor, cramponîndu-se de diverse aspecte formale, sperînd ca în acest fel să cîștige timp²⁷.

Mai întii, au pretins ca memoriul să fie semnat de majoritatea salariatilor, pentru a verifica dacă aceștia își mențin încredințarea dată reprezentanților lor. „Răspunsul demn a fost dat de 13.000 de muncitori, care au iscălit listele de încredințare“ — nota ziarul „Metalurgistul“, adăugînd că aceasta „este o manifestațiune atît de grandioasă ce nu poate fi umbrîtă de nici un fel de uneltiri perfide“. Reprezentanții patronilor au declarat totuși că nu cred în veritabilitatea semnăturilor, sînd inspectorul muncii să cutreiere uzinele și să convoace adunări peste adunări pentru a-i întreba pe muncitori dacă își mențin încredințarea dată. Răspunsul unanim al muncitorilor a fost de această dată și mai categoric, deoarece în cursul consultărilor circa 16.000 de muncitori au declarat „că ei rămîn și pe mai departe pe lîngă delegații de pînă aci, cerînd ca să se înceapă în sfîrșit dezbaterile“²⁸.

Pierzîndu-și încrederea în buna credință a patronilor, muncitorii din Valea Jiului au întocmit un nou memoriu, într-o formă amplificată, în care au cuprins și doleanțele suboficianților. De data aceasta memoriul

²⁵ Arh. St. Deva, *Fond Petroșani S.A.R., Serviciul muncă și salarii*, Dos. nr. 4, f. 209.

²⁶ *Ibidem*, f. 210.

²⁷ *Metalurgistul*, nr. 11 din 1 noiembrie 1922.

²⁸ *Ibidem*.

a fost înaintat Ministerului Muncii²⁹. Prevederile acestui memoriu au rămas în cea mai mare parte aceleași. Printre modificările mai importante se număra cererea ca salariile ziuășilor din mină și de la suprafață, ale meseriașilor, precum și ale femeilor să fie sporite cu 120%, față de 100%, cât cerea memoriul anterior³⁰. De asemenea, se cerea ca și salariile suboficanților să fie mărite cu 125%.

Paralel cu amânarea la nesfârșit a tratativelor, societățile au recurs la noi manevre: imediat după înaintarea memoriului și după începerea formalităților, unele întreprinderi s-au hotărât de bună voie să ridice salariul muncitorilor calificați cu 25%. În urma acestor majorări salariul mediu al minerilor de la societatea „Uricani — Valea Jiului“ a crescut la 64,87 lei pe zi, adică cu 31%, în comparație cu luna iulie 1920; a celor de la societatea „Petroșani“ la 50,44 lei, adică cu 23% mai mult; la minele de la Lonea ciștișgul mediu pe schimb a ajuns la 47,88 lei, sporind cu 14%. Sporurile obținute erau totuși inferioare creșterii costului vieții. Ca atare nici această ofertă nu a avut efect, ca și cele precedente, astfel încît la 20 octombrie au început tratativele de fapt între reprezentanții muncitorilor și cei ai patronilor, la Petroșani, sub conducerea inspectorilor centrali P. Popescu și N. Popea.

Nici în timpul tratativelor patronatul n-a vrut să admită revendicările angajaților, astfel încît timp de aproape o lună ele s-au desfășurat fără nici un rezultat³¹. Aceasta i-a neliniștit și, în același timp, i-a îndirjit foarte mult pe muncitori. Ziarul social-democrat „Tribuna Socialistă“ nota în noiembrie că „muncitorii sînt gata să-și apere interesele cu toate forțele și așteaptă cu nerăbdare împlinirea cererilor lor drepte. Scumpetea crește, iarna vine repede și ea aduce o mizerie și mai mare pe capul muncitorului sărac și exploatat. Față de mizerie și nedreptate, muncitorii se vor putea apăra numai bine organizați și solidari cu toții“³².

În sfîrșit, după săptămîni de tratative, perseverența și răbdarea lucrătorilor și-au adus roadele, deoarece pînă la 6 noiembrie reprezentanții capitaliștilor au fost nevoiți să admită o parte din revendicări, precum și principiul măririi salariilor, după ce li s-a prezentat „lista prețurilor de piață întocmită de autorități, care nu a putut fi dezmințită de baronii minelor“³³. Dar după aceasta dată patronii au refuzat să mai facă alte concesii, astfel încît, conform prevederilor Legii conflictelor de muncă, cele două părți au căzut de acord să recurgă la procedura de arbitraj pentru a soluționa punctele rămase în suspensie. La propunerea muncitorilor ca arbitru a fost ales, de comun acord, Gh. Mărzescu, ministrul muncii în guvernul liberal. Faza finală a tratativelor a început astfel la 18 decembrie la București și s-a prelungit pînă la 30 decembrie 1922, după care părțile urmau să aștepte deciziile arbitruului³⁴.

Hotărîrile comisiei de arbitraj, pronunțate între 30 decembrie 1922 și 4 ianuarie 1923, au satisfăcut în parte cererile muncitorilor, fără a neglija, bineînțeles, interesele patronilor. Astfel, au fost reglementate munca în acord și alte aspecte ale raporturilor dintre angajați și administrația minelor. În același timp, la sugestia patronilor, ministrul muncii a re-

²⁹ Buletinul muncii și ocrotirilor sociale 1922/1923, III, nr. 9—12, p. 379.

³⁰ Ibidem. p. 401.

³¹ Arh. St. Deva, Fond Petroșani S.A.R. Serviciul muncă și salarii, Dos. nr. 4.

³² Tribuna Socialistă (Cluj), XVIII, nr. 11 din 12 noiembrie 1922.

³³ Metalurgistul, nr. 12 din 1 decembrie 1922.

³⁴ Tribuna Socialistă, XIX, nr. 2 din 21 ianuarie 1923.

fuzat să acorde spor de salar muncitorilor care lucrau în acord, confirmând doar prima de producție de 15 lei pe tonă propusă încă mai demult de către patroni. De asemenea, s-au consfințit și îmbunătățirile de salar acordate de societățile miniere începând din luna iulie, obligând celelalte întreprinderi să le aplice și ei, dacă între timp nu s-ar fi aplicat deja. Hotărîrea de arbitraj menținea durata zilei de muncă la 8 ore, dînd însă societăților dreptul de a obliga pe muncitori să presteze în mod suplimentar 8 ore la fiecare două săptămîni, atunci „cînd siguranța exploatărilor sau nevoile țării ar reclama aceasta”, urmînd ca, pe lîngă plata suplimentară a orelor muncite în plus, să li se acorde lucrătorilor și o rație mărită de alimente. Conform aceleiași hotărîri, rația de carbune ce li se cuvenea muncitorilor a fost redusă întrucîtva. În schimb, întreprinderilor li s-a pus în vedere să construiască băi și dușuri pentru lucrători³⁵.

Comentînd prevederile hotărîrii de arbitraj, ziarul „Socialismul”, officiosul Partidului Comunist Român, a dat glas nemulțumirii minerilor față de modul cum a fost soluționat conflictul de muncă din Valea Jiului.³⁶

„Li s-a refuzat... lucrătorilor sporul de 75% și 100% la salariul normal din 1920 — deși toată lumea știe azi că traiul este de cîteva ori mai scump, acum în 1922, decît în 1920.

Dar cînd un ministru, reprezentant al patronilor, este chemat să dispună asupra condițiilor de trai al lucrătorilor, nu ne putem aștepta la altceva decît la cele petrecute“.

Ziarul social-democrat „Tribuna Socialistă” remarcă și el că „în definitiv muncitorii materialicește au pierdut în loc să cîștige, atunci cînd scumpetea crește zilnic. Această nedreptate, se înțelege, agită pe muncitori în mod enorm...“³⁷.

Pe baza deciziilor Comisiei de arbitraj a fost încheiat un nou contract colectiv între societățile „Petroșani”, „Uricani — Valea Jiului”, „Valea Jiului de Sus” și minele statului din Lonea, ca patroni, pe de o parte, și angajații lor, pe de altă parte, valabil începînd cu data de 20 octombrie 1922 și pînă la 20 octombrie 1923. Datorită insistențelor muncitorimii, noul contract colectiv, chiar dacă nu mărea salariile în măsura cerută, conținea numeroase prevederi care ușurau soarta minerilor și aducea asemenea precizări în relațiile dintre lucrători și administrația minelor, care îngreunau comiterea unor abuzuri. De exemplu, societățile urmau să renunțe la fixarea minimului de randament pentru echipele de mineri, iar tablourile cu acordurile stabilite urmau să se afișeze la fiecare mină, pentru a nu mai putea fi modificate fără știința muncitorilor. Minerii puteau, de altfel, să ceară schimbarea acordurilor odată cu schimbarea condițiilor de muncă³⁸. Muncitorii mai primeau dreptul la un concediu plătit de 6—14 zile pe an după o vechime minimă de 3 ani, plata zilelor de odihnă fiind egală cu salariul mediu primit înainte de concediu.

Salariile minime pe schimb ale lucrătorilor în acord urmau să se mențină la 25 lei pentru mineri, 22,50 lei pentru ajutorii de mineri și 20 lei pentru rîznași, la care se adăuga prima de producție, precum și

³⁵ *Buletinul muncii și ocrotirilor sociale*, 1922/1923, nr. 9—12, p. 379—403.

³⁶ *Socialismul* (București), XVII, nr. 2 din 7 ianuarie 1923.

³⁷ *Tribuna Socialistă*, nr. 2 din 21 ianuarie 1923.

³⁸ Arh. St. Deva, Biblioteca, *Contract colectiv pe 1922*.

diferite adausuri personale. În schimb, câștigul de echipă al muncitorilor zilieri din mină urma să crească de la 20—25 lei, la 24—30 lei pe schimb, iar al celor de la suprafață de la 12—16 lei, la 17—20 lei. Conform calculului efectuate de gazeta „Minerul”, sporul total obținut de zilierii din mină ajungea la 38,26%, al celor de la suprafață la 46,49%, iar al femeilor și copiilor la 46,31% față de salariile de pînă atunci³⁹. Prima de producție pe care urmau să o încaseze minerii în acord era estimată de aceeași gazetă la 3,50 lei pe zi, de unde rezulta un spor de 7% la societatea „Petroșani” și minele Lonea și de 5,5% la minele Lupeni. Minerii plățiți în regie urmau să primească 49,88 lei pe zi la întreprinderile „Petroșani” și „Lonea” și 65,05 lei la societatea „Lupeni”. Plata salariilor urma să se efectueze în data de 15 a fiecărei luni, după cum au cerut-o muncitorii. În afară de salar, lucrătorii primeau un adaus personal de 1 leu după fiecare schimb, și încă 1 leu pentru fiecare membru de familie întreținut de ei. Munca îndeplinită în zile de sărbătoare sau duminica urma să se plătească cu un spor de 50—100%.

Articolul 56 al contractului colectiv prevedea că „aprovizionarea se va face ca și în trecut, societățile fiind obligate a procura personalului toate alimentele necesare unei bune întrețineri a organismului uman, precum și obiectele de primă necesitate de îmbrăcăminte și încălțăminte. În cantitățile și prețurile de favoare mai jos stabilite vor fi acordate de societăți următoarele articole: zahăr, făină, cartofi, untură și bocanci⁴⁰. Întreprinderile se obligau ca aceste articole să fie de bună calitate. Ele mai urmau să asigure și locuința, iluminatul și combustibilul salariaților.

În ce privește protecția copiilor și femeilor, se preciza că aceștia „nu pot fi întrebuințați la lucrări peste puterile lor”. Tinerii sub 14 ani nu puteau fi angajați deloc, și numai după vîrsta de 16 ani aveau voie să lucreze în subteran. La insistențele muncitorilor, oglindite de altfel și în memoriu, în contractul din 1922 s-au inclus măsuri mai complexe pentru prevenirea accidentelor, preconizîndu-se respectarea riguroasă a dispozițiilor privitoare la combaterea accidentelor, prevăzute în legile și regulamentele de poliție minieră. Conform hotărîrii de arbitraj, patronii s-au obligat să monteze ventilatoare moderne și apaducte pentru stropirea prafului de cărbune exploziv și au consimțit să înființeze echipe de salvare formate din muncitori plățiți. În locurile unde s-ar fi ivit gaze explozive, urma să se înceteze orice activitate. În ce privește soarta muncitorilor accidentați, chiar dacă nu s-a acceptat de către comisia de arbitraj principiul asigurării pe viață care figura în memoriul muncitorilor, întreprinderile au consimțit, totuși, ca aceștia să fie întrebuințați la munci mai ușoare după vindecare, iar în caz de invaliditate permanentă ei urmau să beneficieze în continuare de toate înlesnirile prevăzute în contractul colectiv, privind alimentația, locuința, iluminatul și încălzitul.

Toate aceste măsuri incluse în contractul colectiv sub presiunea sindicatelor erau menite să ușureze, măcar în oarecare măsură, munca și traiul greu al lucrătorilor. Ele au fost obținute ca rezultat al eforturilor unite ale militanților comuniști și social-democrați, al luptei solidare a muncitorilor români, maghiari, germani, polonezi, cehi și de alte

³⁹ *Minerul*, IV, nr. 3, din 31 martie 1923.

⁴⁰ Arh. St. Deva, Biblioteca, *Contract colectiv pe 1922*.

naționalități care trudeau laolaltă în întreprinderile miniere din Valea Jiului. Sistemul de retribuție bazat pe contractul din 1922 a reglementat, cu unele modificări, modul de viață și de muncă al minerilor din Valea Jiului timp de mai mulți ani, el constituind punctul de referință și ulterior, de câte ori reîncepeau tratativele între lucrători și patroni. Tocmai de aceea, adoptarea contractului din 1922 a constituit un moment important în lupta proletarilor din Valea Jiului împotriva exploatării capitaliste. În ciuda măririi insuficiente a salariilor, multe din prevederile înscrise în acest contract au consemnat biruința muncitorilor. În-deplinirea și respectarea lor constituia însă o povară pentru societățile capitaliste, căci era legată de unele cheltuieli suplimentare care influențau nefavorabil cuantumul profiturilor obținute. Din această cauză, curînd după semnarea contractului, patronii au refuzat să-l recunoască prevederile și să le aplice. Avînd concursul autorităților polițienești locale, protestele legitime ale muncitorimii nu au fost luate în considerare.

S-a ajuns pînă acolo, încît nici la o lună după încheierea contractului, muncitorii nu au avut posibilitatea de a lua cunoștință în mod oficial de prevederile lui, fiindcă nu s-a permis din partea autorităților convocarea unor adunări în acest scop⁴¹. Muncitorii au căutat să-și impună drepturile folosindu-se de puținele posibilități legale de care dispuneau. Astfel, la începutul lunii februarie ei au anunțat Inspectoratul Muncii din Arad, apoi Ministerul Muncii, despre situația creată, cerînd ca reprezentanții acestor foruri să se deplaseze în Valea Jiului spre a publica muncitorilor conținutul noului contract și a lua cunoștință de prigoana poliției, îndreptată împotriva muncitorilor, la denunțul directorului societății „Petroșani“, I. Winklehner. Acesta din urmă, la 12 februarie 1923, a anunțat că societatea nu recunoaște valabilitatea noului contract colectiv, ceea ce a provocat o nemulțumire generală printre muncitori. Pentru a preveni extinderea agitațiilor, prefectul de poliție din Petroșani a citat în biroul său pe reprezentanții muncitorilor, amenințîndu-i cu arestarea⁴².

Nemulțumiți, la mijlocul lunii februarie, prin intermediul Uniunii Minerilor, muncitorii din Valea Jiului au adresat un memoriu către Ministerul Muncii, protestînd „cu toată energia ca patronii să transpuie chestiunile de salarizare și condițiunile de muncă poliției spre cercetare, cu atît mai mult... căci contractul colectiv asupra căruia face cercetarea poliția din Petroșani sînt deciziunile aduse de d-l Ministru al Muncii“⁴³. Muncitorii cereau ca Ministerul Muncii să ordone o anchetă la fața locului și să ia măsuri pentru publicarea și respectarea noului contract colectiv.

Memoriul muncitorilor nu a avut rezultate palpabile. Patronii continuau să nu respecte prevederile contractului. În luna martie 1923, ziarul „Socialismul“ informa că deși contractul îi obliga pe muncitori la 8 ore suplimentare la fiecare două săptămîni, patronii îi sileau săptămînal la acest număr de ore⁴⁴. Alimentele, la care lucrătorii aveau dreptul, continuau să sosească cu întîrziere. Pentru a preveni întărirea organizațiilor sindicale și agitațiile muncitorilor, autoritățile locale se șer-

⁴¹ *Tribuna Socialistă*, nr. 5 din 25 februarie 1923.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Socialismul*, nr. 24 din 23 martie 1923.

veau de starea de asediu, de persecuții. „Teroarea militaristă e mare. Nu se pot ține adunări sindicale fără autorizația comandamentelor miniere. Iar aceste autorizații se dau foarte rar. Ba în unele locuri nici ședințe de comitet nu se permit fără aceste autorizații prealabile. De pildă la Lupeni“⁴⁵.

Văzînd că mijloacele legale de luptă nu dau rezultat, atenția muncitorilor s-a îndreptat tot mai mult către comuniști, care cereau aplicarea unor metode revoluționare. Astfel, cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 Mai 1923, comunistul Vasile Sirbu a organizat o întrunire la care s-a votat o moțiune anticapitalistă și a răspîndit printre muncitori manifeste „chemînd pe muncitori la luptă contra clasei domnitoare“⁴⁶. Autoritățile nu au tolerat însă activitatea lui Sirbu și, împreună cu Mogoș și cu alți vechi luptători din Valea Jiului, a fost expulzat din regiune⁴⁷. Aceste măsuri au provocat nemulțumirea generală a muncitorilor din Valea Jiului care au trimis o delegație la București pentru a protesta împotriva expulzării celor doi activiști sindicali și a cere încheierea unui nou contract colectiv, în care să se prevadă condiții mai bune de muncă și salarii, de vreme ce contractul vechi tot nu era respectat⁴⁸.

În acest fel, nerespectarea contractului colectiv încheiat în anul 1922 s-a întors împotriva patronilor, căci muncitorii au devenit și mai fermi în hotărîrea lor de a lupta împotriva exploatării capitaliste, împotriva stării de asediu, ceea ce va da naștere în anii următori la acțiuni revoluționare tot mai viuroase în Valea Jiului.

DER KAMPF DER ARBEITER AUS DEM JIU—TAL UM DIE ERNEUERUNG DER KOLLEKTIVEN ARBEITSVERTRÄGE IM JAHR 1922

(Zusammenfassung)

Durch die eingehende Aufzeichnung der Rechte und Verpflichtungen der Arbeiter und des Patronats übten die Klauseln der kollektiven Arbeitsverträge einen ausschlaggebenden Einfluss auf die Arbeits — und Lebensweise der Angestellten aus. Eben darum reiften zu einer Hauptsorge der Gewerkschaften des Jiu—Tals die Bemühungen um die Schliessung der Arbeitsverträge und ihrer Respektierung durch die Bergbehörden an.

Die gegen die Arbeiterorganisationen gerichteten repressiven Handlungen aus den Jahren 1920—1921 haben die Gewerkschaften aus dem Jiu—Tal geschwächt, was zur Vernachlässigung der Arbeiterinteressen seitens des Patronats geführt hat. Der Entschluss der Bergarbeiter zum Kampf steigerte sich in grossen Massendank die kräftigen Agitationen entfaltet von denen im Sommer 1922, infolge der politischen Amnestie entlassenen kommunistischen — und Gewerkschaftsführer. Die Vertreter der Arbeiter haben ein Memorandum ausgearbeitet und den Bergwerksgesellschaften des Jiu—Tals überreicht. Das Memorandum forderte einen sofortigen Abschluss eines kollektiven Arbeitsvertrages in dem in grösserem Masse die Interessen der Arbeiter berücksichtigt sein sollten. Obwohl es dem Patronat gelang Monate hindurch den Abschluss eines neuen Arbeitsvertrages zu verzögern, führten die Hartnäckigkeit und der Kampfgeist der Arbeiter schliesslich zum gewünschten Ergebnis.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ I. Frățilă, *Noi mărturii documentare privitoare la lupta muncitorimii hunedorene, condusă de P.C.R., împotriva regimului burghezo-moșieresc, în Sargetta*, 1972, IX, p. 171.

⁴⁷ *Socialismul*, nr. 43 din 31 mai 1923.

⁴⁸ *Ibidem*.